

НАРОДНЫ НОВИНКЫ

КУЛТУРНО-СПОЛОЧЕНЬСКИЙ ТЫЖДЕННИК РУСИНІВ СР

р. XX • ч. 19 • 12. мая 2010

<http://www.rusynacademy.sk>

„25-ый рочок вера мінул тому...”

Під такою назвою одбыў ся 8. мая 2010 у ПКО Чорный орел у Пряшові, мож бы повісти, юбілейный концерт популярной інтерпреткы русиньских народных співанок – **Анны Сервіцькой**, родачкы з русиньского села Кружлівеска Гута, бывшой солісткы ПУЛБС-у, котра прай тілько років жыє у Пряшові і выступать на професіональні сцені.

Хоць співаць і весель народны співанкы, в ей репертоарі перевагу маюць ліричны, баладичны і маріаньскы співанкы. А прай з тыма послідніма зачала свій найновшый концерт у Пряшові, вдяка чому такой на ёго зачатку до салы внесла петну атмосферу. Слова співанкы о Матери Божій і Ісусови Хрїстови, панови вшиткого на небі і землі, наісно у каждого участника выклікали заморозкы на тілі і многы собі усвідомили важность духовных цінностей в животі, якы бы мали мати перевагу над матеріальныма, потребу прославляти Богородицю і Всевышнєго і молитвов очищати ся од грїхів своїх.

По маріаньских співанках наслідовав блок весельных співанок, ведь то быв концерт в рамках маялесу. Далє наслідовали выступлїня гостїв А. Сервіцькой – **Наталії Сікоряковой**, **Катарыны Білєвой**, **Мірослава Сотака**, **Габрієлы Бігошовой**, **Луції Ганзеліовой**, народного росповідача **Йожка-Йожкы**, женьской фолклорной групы **Пацеркы** з Будковець, фолклорного колективу **Сабіновчан**. Мілым было выступлїня тых найменшых, главно ей хрестынят, як їх назвала А. Сервіцька, о котры ся старать пару років, а то членів дїтського фолклорного колективу **Язіерко** з Рожковян.

А. Сервіцька ани теперь не скамала, выступила сама і з далшыма співакамы досправды як професіоналка, котров ся уж давно стала. Але професіоналізм у співі не стачіть. Она матъ приемну візаж і якусь духовну красоту, якы все зачарують ей слухателїв-позерателїв. Наісно ся концерт каждому любив, і взацным гостям: архієпіскопови прашівському, митрополитови Греко-католицькой церькви на Словеньску, владыкови **Янови Бабякови**, посланцївви НР СР **Станіславови Каганцови**, порадицївви підпредседы влады СР Душана Чапловича – **Михалови Калинякови**, і приматорови **Пряшовя**, **Павлови Гадрїюви**.

Любив ся матери Анны Сервіцькой, якій окреме заспївала і передала червену ружу вдякы за вшытко, што ей в животі дала. Тов співанков зарівно подяковала вшиткым мамам з наступным святом День матерей.

Но а маялес потім продовжовав до пізных годин...

А. З., фоткы автора

• Концерт Анны Сервіцькой 8. мая 2010 у ПКО Чорнім орлі в Пряшові зачав ей маріаньскыма співанкамы, клячучі перед сошков Прєсвятой Богородиці.

• З ласков заспївала співанку свойй мамі і передала ей червену ружу на знак вдякы за вшытко, што про ню зробила. То было красным і щїрым моментом концерту А. Сервіцькой.

• Єдным з гостей Анны Сервіцькой была Наталія Сікорякова, яка свойй прекрасным голосом тыж зачаровала публику в салі Чорного орла в допроводі гры на акордеоні Ігора Креты.

Збогом, велика співачко

Вышла на сцену, заспівала, покорила публику... Своім проявом, природным талантом, глубокым, неповторимым голосом. Голос ся ей льяв з гартанкы легонько, як быстра вода річкы Ублянкы. Быв чїсты, як бескїдська природа, шырокий діапазон котрого ословлєвав велику громаду русиньского обшару. Жыла в природі, мїджі людми, їм служыла – од найменшого до найстаршого. До кінця свого послїднєго дыху.

Велика співачка **Марія Чокїнова** з Ублї, Сниньского окресу... Русинка ціла своїм еством, цілов своїв творчостїв.

Народила ся Марія Чокїнова (роджена Паливодова) 20. 4. 1947 року в Ублї, Сниньского окресу. Цїлы свой жывет засвятила родному краю, русиньским народным традиціям. Довгы рокы робила як скупинарька на Штатнім маєтку в Ублї, де ей нияка робота не пришла затыжко. Ці то вже в живочїшній або рослїнній выробі. Робила всядгы, помагала, як справна газдыня з валалу коло звїрток, худобы, просто, де было треба. Не одгрїбала ся од роботы. То не было в ей натурі. Но не жыла лем фізїчных работов.

Одмаленька была залюблена до співанкы, до традицій свого русиньского народу. Была їх неодемнов частїв як носителька і творителька. Іншпирована каждоденным жыветом на валалї, заглобена до обычаїв, была свідком розлічных проявів народной словесности і традичных обрядїв, як хрестыны, свадьбы, погробы, забавы а наконець сільскы фестївалы. Всядгы ей было видно – спочатку як уважну позоровательку, пак сама брала активну участь як силна особность співачькой культуры свого народу. І так ся стало, же то было цалком природнє, кїдь стояла при зроді фолклорной женьской групы Ублянка іщі на кінці сїмдесятых і зачатком вісемдесятых років 20. стороча. Сї гумор, щїрость сердца, чїстота односин, інтерес о свою співанку, традиції, а главно прекрасный глубкий голос груповали коло себе жєны, якы творили ведно з нєв ядро Ублянкы. Тота обышла цїлы ряд акцій, конкурзїв і фестївалїв, а всядгы здобывала успїх за успїхом своїм орігїнальным приступом к інтерпретації народной русиньской співанкы. То ся ставало і, дякуючі Марії Чокїновї.

Мїджітым співачка і сама росла, працювала над собов, над своїм голосом. Кїдь ся дїтвак народив в Ублї, робило ся прївітання на сільским уряді. Маня там не хывовала. Спївала над колысков тіпїчны убляньскы співанкы, прїгваряла ся красным русиньским стародавным языком як властна мати.

Лем было наставити мікрофон і захопити тот пречудесный голос, звїчнїты звыкы, прїповідкы, балады, якы Марія Чокїнова зберала, але і сама творила. Много зробила про молодеж села Убля, прїготовила ряд співаків до жывота, неперестанно сполупрацювала із Сільским урядом і з Основнов школов в Ублї.

Памятають сї ей люде як особу чєстну, добру маму, бабку уже штирєх внучат. За свій помірно короткый жывет (бо што то є 63 рокы жывота! Лем бы жыти, творити і тїшыти ся з каждоденного сходу сонїчка, з квіток, з прекрасных співанок...) досягла то, што найліпше знала. Звїчнєвала співанкы. За помочї свого голосу роздавала радость, спокій і веселость многым людем. Знали ей Ублячанє і цїлы Сниньский і Гуменьский окрес як Лавреатку Маковицькой струны, Лавреатку конкурзу Земплін співать і говорить, Співів мого роду і ряду іншых прєглядок. Не хывовала чєй на ниякїм сільским і містским фестївалі в околіці. Было ей видно в Тополи, Стаціні, Ублї, в Гуменнім, Кленовїй, Снинї і інде. Особно сьме ся з Марєв Чокїновов стрїтили на фестївалі печеных бандурок в Руським Поточї, але і на Русиньским балі в Пряшові. Всядгы засвїтила своїм голосом як акуратна співачька звїзда, в тіпїчнїм убляньским кроу невєсты в середнїх роках, якый ей ушыла Алена Бандурїчова.

М. Чокїнову не мож з нияков нашов русиньсков співачков порівнати. Она є орігїнална, была і буде, шкода лем, же не зохабила веце своїх співанок на цедечках ці казетах, свої спомины на сторінках книжкы. Є то критїка і до властных рядїв. Ходем же на казеті Рутенїка зістав ей голос ведно з іншыма русиньскыма інтерпретама.

Смерть ся не дала одвернути. Пришла тогды, як ей бив становленый час. Догорїла свїчка Марії Чокїновой 27. апрїля 2010 року в гуменьским шпыталью в ранних годинах. Іщі день передтым комуніковала з людми, позывала їх на навщіву к собі. На другый день голос выповїв службу, заставило ся дыханя а з ним і сердце великой русиньской співачкы. Скінчила свою животну путь до довгїй тяжкїй хвороті.

Марія Чокїнова была похована на убляньским цїнтерю 29. апрїля 2010 року за участы шырокой громады любителїв ей голосу, прїятелїв, знамых, найблизшой родины. Спи солодко свій вічный сон. Няй Ті буде легка родна земля, котру сь так любила.

Вічная Тобі память, велика русиньска співачко!
Марія МАЛЬЦОВСКА

Прїдьте на 9. семїнарь карпаторусинїстїкы

Інштітут русиньского языка і культуры Пряшівской універзїты в Пряшові Вас позывать на

9. научный семїнарь карпаторусинїстїкы,

якый буде 26. мая 2010 о 14.00 год.

в засїдалні Ректорату ПУ, Нам. легїонарїв 3,

1. шток, ч. дв. 21.

3 лекціов на тему

„Русский дом“ в Пряшові:

85-річна традиція і сучасность

выступить прєседа Русиньского културно-освітнього общества Александра Духновїча,

Мгр. Гаврил Бєскід.

В програмі семїнаря буде і прєзентація найновшых выдань з карпаторусинїстїкы.

• Педагогічна і соціальна академія в Пряшові кождорічно організує День отворених дверей, на котрім ся стрічають родічі будучіх школярів академії із веджінём школы. На стрічі ся можуть дізнати о навчальных предметах, які понукать академія, а міжні нима є і русиньський язык.

Интерес о російський язык росте

Є знама пословиця, же кілько языків знаєш, тільки раз єсь чоловіком. Знання чужого языка в сучасности, то самозрозуміле условіє на досягнутя интересных рабочих позицій і далшого поступу в карьері. Днесь не стачіть знати лем словацький язык. Кідь молодой чоловік ся хоче реалізувати на торгу роботы, мусить знати комунікувати в чужім языке, найліпше в общім языке. Знання одборно заміряного языка може быти нашов деейзов при наступі до одповідной роботы. Тым, же ростуть пожадавкы фірем, росте і интерес о курзы спеціалізованого языка. Уж то не є лем торговий англійський язык або англійський язык про правників, сортімент языковых школ ся неперестанно росшырює о новы спеціалізованы одборы в розлічных языках.

Іщі недавно переважовав тренд англійського языка. То зато, же англійський язык є світовым языком і договориме ся з ним всяды, у вшиткых країнах, котры суть знамы як пудёвы дестінації, видиме по англійськы надписы на облечіню, білбордах, напоях, наводи на хоснованя розлічных пристроїв і много далшых річей є писано по англійськы.

В послідніх роках але росте интерес о тзв. „екзотичны“ языки, наприклад о іспанський, португальський, а тыж о выходы языки – грецький, японський, російський, але і о русиньський. Главно о російський язык росте интерес. Чом є то так?

Колысь бив російський язык матурітным предметом, бив то єдиний язык, який ся учів на основных і середніх школах. По 1989 році ся сітуація змінила, російський язык перестав быти матурітным языком і до школ зачали проникати языки доміантных западных штатів, як німецький і англійський. Но, якбач, часы кідь російський язык не бив облюбеный, бо бив повинный, ся помалы кінчать. Все веце людей хоче знати язык єдного з найвекшых штатів світа – Росії а то нелем на Словакії, але і в сусідніх країнах і дале. Докінця росте интерес о російський язык ай в Америці.

Одборници твердят, же люде тот язык выгядують про культуру ёго носітелів, а главно про карьеру, т. є. про торговы контакты. Люде ся уж може переїти западной культуры і зачали зясь тужыти за дачим новым. Про дакого є то дашто нове, а про іншого, главно про старшу генерацію, є то наvertаня к споминам з минулости. Перешло уж пару років од того часу, кідь російський язык не бив облюбеный, бо асоціовав тоталітну ідеологію комуністичной партії, але часом зачали переважати практичны аспекты ёго выужытя. Можности як хосновати російський язык суть шыроky. По „крізі“ ся обновили новы торговы і культурны контакты з выходом. Все веце країн Европы і Америки хотять сполупрацювати якраз з Росією. Росія як найвекшый штат в Европі мае много торговых контактів а розивувати такы контакты без знания російского языка не мож. Як в теоретичнім, так в практичнім розуміню.

Интерес о російський язык ся проявлять нелем в торговій сфері, але все частіше ся дістає і до основных, середніх і високих школ. Штуденты мають о нёго интерес. Може і зато, же російський язык в послідній добі є трендовым, але вызначну роль грає і то, же азбука ся явить про штудентів як штось нове, непознане. Із штатістики, котра ся робить каждый рік, выходить, же російський є третім найоблюбенішым языком на Словакії. Кідь матуровати з англійского языка вирішыло в році 2009 скоро 39 000 штудентів, з німецького языка то было 20 000, а з російського хотіло одповідати прибіжно 1 500, чім перебігнує італійський, французький і іспанський язык.

І кідь тоты числа суть дость розділны, видно, же интерес о російський язык в послідніх роках росте а може будеме в позітивнім змыслі слова зачудованы в далшых роках. Сільвія ДОЛІНЬСКА, Грекокатоліцька теологічна факулта ПУ в Пряшові

Презентація на Педагогічній і соціалній академії у Пряшові

В днях 28. і 29. децембра 2009, як кождорічно, зорганізовала Педагогічна і соціална академія у Пряшові День отворених дверей про родічів і потенціалных штудентів, котры сі послали приглашки на тоту школу.

В рамках презентації родічі і їх діти дістали інформації о вступных экзаменах на тоту школу (того року ся попершыраз подля нового програму не роблять з тілесной выховы), як і о предметах, котры ся на даній школі будуть учіти. В рамках повинных предметів бив участником запрезентованый і русиньський язык, котрый сі штуденты можуть выбрати. Педагогічна і соціална академія є єдинов середнєв школов у Пряшові, на котрій можуть тот предмет штудувати діти, котры приходять з русиньских сел і про котрых є тот язык їх материньским. Презентацію зробила ПгДр. Кветослава Копорова, асистентка Інштуту русиньского языка і культуры Пряшівської універзіты в Пряшові, котра представила і можність наслідного штудованя того предмету на Пряшівській універзіті, як і уплатніня абсолвентів у практичнім жывоті.

При першім контактї з тов понуков проявило о русиньський язык интерес 9 родічів, причім, як інформовала директорка школы, Мгр. Терезія Мырвова, на створіня єдной группы русиньского языка треба 12 школярів. Будеме ся надїяти, же така група взникне. Бив бы то добрый крок к тому, жебы ся поступно формовала база про высокошкольске штудіум русиністики на Пряшівській універзіті.

-кк-, фотка авторкы

Русалка: Творчость молодых авторів (2000 – 2009)

У пряшівскім видавателстві Русин і Народны новинкы кінцём року 2009 вышов колектівний зборник під назвов РУСАЛКА: Творчость молодых авторів (2000 – 2009). 200-сторінкову книжку заставила Анна Плішкова, вступне слово написала Марія Мальцовска. Книжка є выслідком скоро 10-річної публікачной роботы молодых авторів: школярів основных, середніх і високих школ, котры сістематічно публікували свої переважно публіцистичны, але тыж поетичны, прозовы творы і переклады на сторінках молодежной прилогы Народных новинок під назвов Русалка. Взник споминаной прилогы є тісно звязаный з роком 2000, коли на Пряшівській універзіті зачали штудувати русиньський язык першы штуденты учітельства про І. ступінь основных школ – Марек Гай і Людміла Шпрохова. То были зарівно єдны з основателів Русалкы і першы авторы статей.

К ним ся поступно придали школярі русиньского языка основных школ в Міджилабірцях, Стаціні, Радвані над Лабірцём і інших, якых к публікачній роботі в русиньскім языке ініціовали їх учітелі. Русалка за період свого естования представила творчость коло 100 молодых авторів, творы котрых наконець дістали книжкову подобу, і так можуть по роках зясь завітати к своїм читателям, але і к самым авторам, про котрых ся можуть стати новов інспірацій к творіню і публікованю. Книжку мож дістати в редакції Русин і Народны новинкы.

-р-

МІСІЯ СВЯТОГО КІРІЛА І МЕФОДІЯ

Каждый рік 5. юла ославуємо патронів Европы і вшиткых славянських народів, а то свято Кіріла і Мефодія. Тот праздник має про мене особный, все окремый характер... То зато, же дыхатъ корінем моєй віры і подій, з котрых сьме як народ вышли.

На зачатку драгы єдных з найвызначнішых особностей европской культуры бив Солунь. Тото місто лежыть на северї Греції. Там ся богобоному мужови Левови і ёго жені Марії народили сынове, котры ся пізніше стали мисонарями славянського світа, а то старшый Мефодій і молодшый Конштантін. Были то барз інтелігентны люде. Обидвое ся срьезно интересовали о філозофію, право, літературу і хрістіанське учіня. Нелем же были інтелігентны і таланованы, але мали в собі дашто необычайне, а то ласку к славянському народу. Они походили зо Солуны, а кібы в їх сердцах не была ласка і одданость, не пришли бы на Велику Мораву, і не жертвовали ся славянському народови.

Тяжко є выздвигувати Кіріла ці Мефодія, бо обидвоми зробили про наш народ много хосенного. Велика Морава потребовала учітелів, які бы знали славянський язык домашніх попів і укріпили праву хрістіанську віру на Великій Мораві. Хрістіанська віра на Мораві была барз слаба, много раз неправы і доповнена поганьскыма звыкамы.

Мій особный погляд є тот, же кібы не Кіріл і Мефодій, не была бы богослужба доднесь по старославянськы. Хоць тот язык не є зрозумілый про многих людей, є барз красны, має свою таёмность і святочность. За тот язык они барз тяжко боєвали. Кібы їх не было, не была бы глаголіка ани кіріліка. Кіріл і Мефодій вирішыли, же

створять писмо про Славянів, жебы могли ліпше спознавати свою віру. Кіріл заоставив з малых букв грецькой азбуки нове писмо, а то глаголіку. Мала 43 буквы – переважно грецькы і гебрейскы.

Посланём апостолів было шырити віру і язык міджі славянськыма народами. Выбудовали школу,

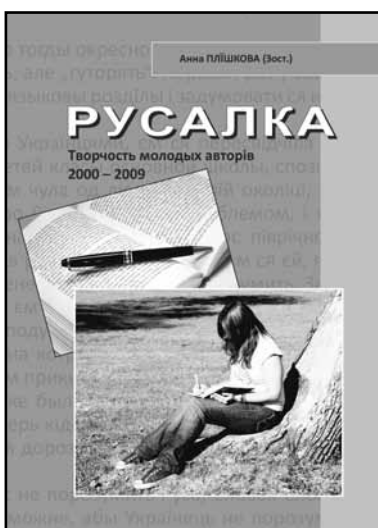
де учіли своїх помічників граматику, музику, хрістіанство. Перекладали много книжок на славянський язык, а то главно богослужобны книжкы.

За свого жывота дістали много оціньн. Найвекшым успіхом было, кідь року 868 славностно папа Гадріан II. установив старославянчину за четвєртый офіціалный літургичный язык. Кіріл і Мефодій были тыж лем люде. Уконаны по довгій і тяжкій дорозі Конштантін упав до хвороты і уж як видів, же ёго жывот ся помалы кінчїть, вирішив вступити до монастыря, де хотів пережыти свої послідні дні жывота. Ту прияв монаське

мено Кіріл. Як умерав, Мефодій му обіцяв, же буде продовжувати в зачатї місії. Святый Кіріл ся 14. фебруара 869 року побрав к Богу.

Місія святого Кіріла і Мефодія патрїть к найвызначнішым в ранньхрістіанській Европі. Їх вплив на выходну Европу є явный доднесь. Їх літургїя ся доднесь вжывать скоро в незміненій формі. Кіріла і Мефодія люде тримлять в почлиности на цілім світї, главно славянськы народы. Кіріл і Мефодій зробили мого хосенного. Суть то люде з великым „Л“. І про нашых сучасників.

Петра СЕМАНЦОВА, Чертіжне (Авторка є штудентка 3. річника комбінації русиньський язык і література – географія на Пряшівській універзіті в Пряшові)

• Успішні зберателі фінансних дарів од людей – школярі ОШ з МШ в Колбівцях. Тота школа є єдина в Стропківському окресі, в якій ся учить русинський язык.

Активність школярів з Колбовець на День нарцисів

Людей на цілім світі споєє 16. апріля квіт жовтого нарцису, бо перед 14 роками Ліґа проти раковини одштартовала проєкт День нарцисів, цілём котрого є приближити проблематику боя проти раковини ближе к людем на улицях, жебы ся з ней не став страхак, але факт, котрый споєє людей в бою проти той закерной хвороты. Основна школа з Матерсков школков у Колбівцях ани того року не зістала нечінна: учні той школы з малыма касами в руках і зо жовтыма нарцисами навщівляли хыжы в Колбівцях, Брусніці, Якушівцях, Кришлівцях, Солнику, Корунковій а люде своє сочутя проявляли фінансними подарунками, за што їм школярі подаровали жовтый нарцис. Школярям ся подарило вызберати 200 євр, котры сьме послали на конто Ліґы проти раковини. Тов путёв дякуєме вшыткым людем, котры припомогли фінансноров частков а тым проявили свою гуманность і солідарность із онкологічно хворыма людами.

ОШ з МШ у Колбівцях

Минулы стороча

З многих бісід старшых людей собі, може, знам представити, як ся жыло колись в нашім краю. Раз бы єм то хотіла зажыти. Подля мене быв жылот у минулых сторочах тяжкый і бідный, но тых омного веселішый і з христіанського аспекту ліпшый.

З бісіды моёй бабы знам, як ся люде веселили, робили забавы і хоць на тім не были фінансно барз добрі. Радость їм робило тепло домова і здравя родины.

Перед місяцём мі єдна бабка повіла: „Ой, якы сьте вы діточки молоды, но нияк ся не веселите! На забавках ся лем спивате, фрэйрив і фрэйрки собі не тримлете, про вас забавков сьуть лем мобілы і компютеры!“

Многы молоды люде бы над тьма словами лем махнули руков. Но кідь ся над тьма словами задумаєме, узнаєме, же тот бабка мала правду. Тогды, кідь ся молоды люде побрали, жыли ведно цілый свій жылот. Днесь ся люде часто берут аж кідь їм мине тридцять років а їх звязок вытримле нераз лем пару місяців. На минулости ся мі любило тых і то, же люде ходили облечены у простых, но прекрасных кроях. Днесь у вітринах sklepів находимає самы екстравагантности, але про молодых є то модерне. Колись была найліпша тот бабка, котра знала робити вшытку роботу. Была шыковна і робітна. Тепер є то наопак. Найліпша є тот бабка, котра мать найновше облечіня і є штонайкрасше управлена.

Кібы-м мала тоту можность і могла ся народити у даякій історичній добі, наісто бы-м собі выбрала добу, в котрій жыли мої прародичі. Шкода, же ся там не могу вернути, могу собі лем подумати, чом так не можеме жыти і мы.

Станіслава ЯСИКОВА

Моє родне село

Уж 15 років бывам у краснім селі Волиця. Є то русинське село, котре ся находить в Лаборецькій верховині а належить до Міджілаборського окресу. У Волиці жыють переважно грекокатолици.

Перша інформація о селі є із року 1405, кідь іщі належало панству Михаловці. Через наше селечко протікать річка Лаборець. Подля посліднёго списованя людей (2001) жыє в селі 375 жытелів. Шкода, же ся тото чісло знижує а то главно зато, бо много молодых людей одходить бывати до векшых „словеньскых“ міст.

У нашім селі ся находить грекокатолицький храм Успенія Пресвятой Богородиці, котрый був вецераз зреконтруований. Наше село красить і маленька капличка, котра ся находить пару метрів за селом на пути до Міджілаборець. Найдить ся ту і новозряджений Дім надії. На ёго місті іщі перед пару роками была школа і школка.

В році 2004 ся у Волиці выбудовала фара а од року 2005 є справцём парохії о. Ігор Панчак. Можеме ся похвалити і малым „летіском“, на котрім собі і може каждый школяр автошколы выпробовати свої зручности. Близко летіска ся находить футболове гріще, де ся каждую неділю нашы фотбалісты снажать выграти над суперами. Горды можеме быти і на волицький Добровольный гасічскый збор (ДГЗ), котрый каждорічно выгравать злату трофей в недалекій Польщі.

Станіслава ЯСИКОВА, Волиця

Нашто є у школі школьник?

Дакотры школярі собі думают, же школьник є в школі зато, жебы ей стражыв. Подумаєме собі, же раз рано прийдеме до школы – а ей ніт! Через ніч бы ей хтось украв. То бы школярі наісто не пережыли! Школьник мать повны руки роботы. Мусить мерьковати, жебы школьскый дзвінок задзвонив тогды коли мать, жебы із тілоцвічні не повтікали козы і не обжерли зеленину в школьській загороді, жебы не вытекло море із географічной мапы і жебы выпхата сова із кабінету природознавства не одлетіла.

Значить, пан школьник є барз потрібна особа. Ёго мусить слухати докінця і пан директор. Учителі через вакації ходять таксамо і до школы. Знаєте чом? Бо мусять робити інвентуру: ці їм не хыблять іпсілоны або выбраны слова. Учителі ся тогды учать. А учить їх тогды сам пан школьник. Учить їх:

1. шмыкати ся по поручаю,
2. підшептovati з посліднёй лавкы,
3. сховати ся за стоян на мапу,
4. трафляти школьсков губков,
5. дотримовати правила папучового фотбалу,
6. потрясти руку школьській кострі,
7. перелізти замкнуту шатню,
8. одмонтовати г'лобус і грати з ним колкы на ходбі,
9. одписовати при діктаті,
10. приліпити жувачку на спід лавкы.

На кінці вакаційного навчаня пан школьник роздасть учителям свідоцтва. Лем тоты, што не пропали, не провалили ся, можуть продовжовати в слідуючім школьскім році...

Мартіна КУРТІКОВА

Порцеланова попка

Кідь надышла зима, барз єм ся їй тішыла. Чом? Бо в зимі мам народенины, святкуєме Рожденство Ісусове а тото вшытко є споєне з дарунками. А я їх дуже люблю.

І того року єм ся на тоты свята тішыла. Найкрасшый дарунок єм нашла під ялічков. У прекрасно забаленім балику єм нашла порцеланову попку. О! Як єм ся їй потішыла. Од радосты єм выстискала обидвох родичів і признала-м ся: „Праві за таков попков єм тужыла. Мам велику радость і дуже-предуже вам дякую.“

Попку єм сі положыла на полічку, жебы єм на ню виділа. Вночі ся мі приснило, же чую даякый шум. Думала-м, же сьуть то злодії, зато тихонько спід перины єм слідовала, што ся то робить. Не были то злодії, але то моя порцеланова попка бісидовала з іншыма грачками: „Днесь вночі утечеме, бо Петя ся з нами ай так не грає. Повыкладала нас на поліцію, як у склепі, і то є вшытко.“

Дакотры грачки сугласили, але были і такы, што протестовали і зістали на поліці.

Кідь настало рано, протерла єм сі очі і збачила-м, же грачки хыбуют. Так то не був сон! То є правда! Біжу за мамов до кухні і од дверей кричу: „Мамо, мамо, мої грачки вночі од мене повтікали!“

„Але, де там,“ одповіла мама, „грачки не можуть втечі.“ І побрала ся за мнов попозерати на тото чудо. Грачок досправды не было. Мама накукла за полічку і радостно повіла: „Ага! Там сьуть.“

Як ся вказало, не были ани злодії, ани грачки од мене не одышли. Они ся лем зосунули з полічки і попадали за шыфонер. Така была правда.

Петра РОГАЧОВА, ОШ Стацін

Жылот є красний

Жылот є красний як квіт, так про чоловіка, звірята і цілый світ.

Каждый чоловік мать свої хыбы, зато было бы добрі кідьбы праві з хыб сьме ся могли повчіти...

В жылоті вшытко треба скусити.

Жылот є раз красний, потім зясь крутий, раз принесе успіх, а другыраз біль, має много пастей, шкаредых напастей.

Мартіна КУРТІКОВА,
Радвань над Лабірцём

Я і народна співанка

Словне споїня „народна співанка“ про дакотрых людей днесь ніч не значить. В теперішнім світі маме розмаїты музичны штілы, котры днешні діти і молодеж веце любить як народну співанку. Є то дакус смутне.

Співанкы ся шырили з ґенерації на ґенерацію а люде їх співали всягды. Ці при тяжкій роботі на полю, або на свадьбах. Просто співанка бы мала чоловіка спроваджати цілый жылот.

Я мам к народній співанці барз близко. Тішыть ня, кідь при моім співі докажу росплатати свою бабу і маму. Єм барз рада, же єм ся народила в таким краю, де люде тримлять народны традиції у великій почливости і подобно є то тых з танцём і співом. Днеська маме велё співанок – анґліцькых, німецькых і многих далшых. Суть про дакого ціннішы, як свої, родны. Много раз докінця ани люде не знають, што ся в співанці спивать.

Я собі спивам од рана до вечора. Моєму сердцю найблизшы сьуть русиньскы співанкы. Свій жылот собі без співу ани не знам представити. Зато все, кідь отець духовный выголосить піст, та єм барз смутна. Тішу ся, же мам такий красний дар од Бога. Тых саную люде, котры сьуть німы, бо знам оцінити тепер, яке то є прекрасне, кідь собі чоловік лем так з радосты заспивать. Або ся із приятелями розвеселить.

Кібы єм могла дашто на тім світі змінити, був бы то факт, жебы люде веце любили народны співанкы. Зато бы єм была рада, кібы днешні діти шырили то, о што ся снажыли їх родичі, дідко і бабка, прадідко і прабабка, жебы не зникли – народны співанкы.

Станіслава ЯСИКОВА

Наше походження (3.)

(общоруське)

(Продовження з числа 17 – 18/2010.)

Історія Русинів

Бесспорно, історія і виник Русинів є нероздільно сплятий з історією і формованем російського народу в ширшій розумінню слова, то значить враховано народа білоруського і українського. Що має властно сполучного з тима трема народами?

- а) Як свідчить сама назва, сьме потомками того істого кралівського племена Росів-Русів, магів – племена Магог – царських Скіфів,
- б) маме сполучну візантську віру,
- в) маме сполучну культуру,
- г) маме сполучне писмо – кірліцію

Ад а)

Думам, же основа к тому пункту є повіджена в перших двох частях, котры вышли на продовження в НН 13 – 14, 15 – 16/2010. Традує ся, а е то і факт, же Русин – первісно Руссин = є сын Руса. Назва Русин (Ruten, Ruthen) ся зачала хосновати і была знама уж в давнішій минулости. Михайло Лучкай у своій публікації „Historia Carpato-Ruthenorum“ уводить, же назву Рутен – Русин хосновали в своїх творах уж давны історіци, якыма были Гельмонд, Бонфіній... Тота назва ествовала аж до 12. стороча. Приближно коло року 1150 пановав у Києві князь Володимир, в Новгороді князь Монослава. Хоць были князями едного роду, пустошыли еден другому країну, вели міджі собов круты бої. Дітку князя Монослава – Евфразіну сі взяв за жену угорський краль Гейза II. Таким способом ся Гейза II. дістав до родинних одношін з князем Монославом, і зато му помагав вести войны проти князя Володимира, котрого зась підпоровали Куманы. Наслідком успішного скінчя войны князь Монослава здобыв много міст, але жебы ся чув безпечно, переніс резиденцію своєї влади з Новгороду до осады Галіч. Подля той назвы ся ціла провінція зачала звати Галічина. Князь

Владимир переніс свою царську резиденцію з Києва до міста, котре было назване подля него. Так возникло князівство Володимира – Ладомірія. Так настав роспад Київской Руси на малы князівства і мено Русин были одсунуте до забытя. І так лем тоты Русины, котры жили на южных схилах Карпат під угорськов коронов, то значить же не были підряджены князям Галічіни і Ладомірії, сохранили собі свою стародавну руську назву.¹

Ад б)

Неспорным є факт, же сьме прияли, так як і други „Руси“ (Росіяне, Білоруси, Українці) христіанство з Візантії. На позваня удільного князя Ростислава в Нітрі, котрий пановав од року 846 на великоморавским троні в Столічнім Велеграді (Белеграді) – днешній Секешфегервар (в перекладі Столічний Белеград), візантський цісарь Михал III. і патріарха візантської церкви Фотіос кінцем літа року 863 послали на Велику Мораву віроучителів Кірїла і Мефодія. Были высланы тоты найліпшы, котрых Михал III. мав і якых мав тот світ. А то як з погляду їх освіти, мудрости, моральных годнот, так і з погляду животных скусеностей. Обидвоме были абсолвентами Універзіты в Царіграді (Константинополю, днешній Істанбул), котра уж в тім часі мала добру традицію. Ествовала од другой половини IV. стороча. Центр універзіты був прямо в царіградськм цісарськм ареалі в палацу Магнаура. Ту ся учили профанны науки: філософія (враховано діалектики), право, медицина, музыка, поетика, реторика, математика, геометрия, астрономія, астрологія, алхімія, магія, грецька граматика (враховано шпещіальной сістемы писма, котре давало можливість скорочованя слов, респ. ся тоты скорочованя хосновали в тахіграфії (скоролісі, медицині, астрології, алхімії, тайнописі...). Учили ся ту і далшы языки. Теологія ся учила при храмі Божой Мудрости (Hagia Sofia). Кірїл і Мефодій были властны брата родічів Марії

і Леона Солуньского. Мати Марія была Славянка. Отець Леон був візантський Грек і був друнгарієм (была то функція заступці войвоуды-стратега – позн. ред.) – начальник тгемы – провінції Македонія з главным містом Солун, котре было другим найвекшым в тогышній Візантії.

Мефодій, старший з братів, выштудовав право. Подля свого нянька ся тыж дав няяти до штатных і воєньских служб. В роках 835 – 845 був ахонт (велитель і пановник) славянського князівства на ріці Стримон. Пізніше одышов до монастыря, де выштудовав теологію при храмі Божой Мудрости (Hagia Sofia).

Кірїл був наймолодший із сородинців. Од народження був барз слабый і хворый. Ёго мати молитвами і просьбами досягла того, же му був дарованный живот. Але здрава мав і надале слабе. Быв необычайно мудрый і ученливый. Ёго живот был од зачатку заміранный на духовне познаня. В році 843 був приятый на Цісарську універзіту в Константинополю (Царіграді). За три місяці ся доконало научів грецьку граматіку і зачав штудовати Гомера. У Леона Математика штудовав геометрію а сучасно у Фотія (найвекшого і найгеніальнішого візантського ученця, котрый ся пізніше став Царіградськым патріархом) штудовав діалектику і други области філозофії. Поступав так скоро, же за куртый час міг штудовати реторіку, арифметіку, астрономію, музику і гармонію. Зачав компоновати і зложыв дакілько гімничных пісень. Компонув ёх в пізнішій періоді свого жывота. Штудовав і дакілько далшых языків, враховано латыньского. Сучасно выштудовав і теологію при храмі Божой Мудрости (Hagia Sofia).

Кірїл був єпіскопом („sacerdotium“) катаньскым приближно од року 850 і была то ёго третя місійна путь.² Справдажали го регольны брата: необычайно таланованный і освіченый Клімент, одважный і жертвоный Лазарь, будучий писатель – обгайца научного і лінгвістичного Кірїлового одказу – Наум. Выштыты тоты сполупрацовници Кірїла і Мефодія без вынятку обстоєвали свою правду, не підлегли ниякому противенству, докінця ани грозбі смерти. Не знать ся, кады точно путовали.

Почас свого путованя вели місійну роботу. Мож ся о тім дізнати із захованого тексту „Жывет Мефодій“:³ „Кідь пришли до країв дунайских, краль угорський хотів їх відіти. Хоць дакотры говорили і думали, же ся не выслободять од него без муки, пішли к нему. Він але, як ся на владаря патрить, прияв їх з почливостів, петов і радостно. Бісідовав з нима так, як ся патрילו з такими мужами розговори вести. Пропустив їх з ласков, поціловав їх, дав великы дары і повів їм: Спомяньте сі на мене, почестны отцєве, у своіх молитвах“. При своім путованю Кірїл і Мефодій із своім допорованем мусили бесспорно перейти через територію підкарпатыскых Росів – Русинів (територію „северной Булгарії“),⁴ як о тім говорить патріарха Фотіос у своій енцикліці з року 867.⁵ Докінця є барз правдоподобне, же на тій новопохороженій території про новообернутых Росів – Русинів охабив зо своєї дружыны ёму підрядженого єпіскопа.

Мож сконштатовати, же прямиый вплив Візантії на нас скінчів в день смерти св. Мефодія, то значить, б. 4. 885. Но лем там, де ся поступно дістала міць римокатолицьких франьских монахів. Дасть ся повісти, же вплив Візантії на нашій території був до 12. стороча. Тот вплив ся зачав ламати в році 1646, по прыятю „Унії“ – кідь 63 грекокатолицьких парохій (фарноштей) перешло під пряму юрідікцію ягерьского латыньского єпіскопа.

Ад в)

Маме сполучны фундаменты візантської выходной руськой культуры. Приятя христіанства з Візантії значило про наших предків приятя выходной, зрілішой культуры, захованя сі притім слободы і можности слободного розвитку у выштытых областях жывота. Тота культура была у свій час цілосвітотво найвызрілішов культур. Не надарьмо нашы предкове не прияли христіанство з Рима од ірських або франьских монахів... Не было то лем зато, же їм не розуміли. Нашы предкове не были глупы, і хоць в тім часі были поганами. Знали распоз-

нати уровень культуры і богатства, честности і фарізейства, кідь порівнаєме культуру і моральну уровень віроучителів з Візантії, на челі з Кірїлом і Мефодієм, з уровень віроучителів з Рима на челі з Віхингом. А кідь порівнаєме то, што приніс Кірїл і Мефодій з тым, што принесли латыньскы монахи, выштыко нам є ясне. Уровень візантського обряду високо оцінив і сам небогий папа Ян Павел II. Може найкрасший є в подобі карпатыского простопінія. О богатстві і моци в тім періоді свідчить і обличія, котре ся хоснує при літургії. Конкретны періоды поступного слабнутя впливу сполучной культуры суть приближно згодні з періодами страчаня церьковного впливу Візантії.

Ад г)

Нашы предкове „Руси“ в передхристіанськм періоді были поганами, то значить, визнавали поганьских богів. У праславян богове представляли їх пануючу верьству – были праславянськов шляхтов. Были поглаварями, маґами – чародійниками і учителями. Были як світськими, так і духовными воджатаями. Овладали найстарше примітивне „руське рисковане – червене писмо“, котре было зложено з простых чар і зарізів до букового або грабового дерева, менше до кости, керамікы або камія. Тлумачіли одказы Перуна, но наисто не у свій неспросіх.

Святый Кірїл іші перед приходом на Велику Мораву, на своій другій місійній пути до Херсону, обявив Євангелію і Псалтырь (книгу псалмів), котры были написаны тима „руськыма“ буквами.⁶ Тот факт высвітлює, як міг св. Кірїл в такім куртім часі створити перфектну славянську азбуку – кірліку, котру шпещіально приспособив на записованя славянських звуків речі пануючого племена Росів – Русинів (магів племена Магог), розметаных всягды, по выштыкых Праславянами заселеных краях. Схосновав і скодіфіковав бісіду пануючої верьствы на брилантаый і бесхыбный старославянськый язык (в лінгвістичній літературі ся можеме стрітити і з другыма назвами того языка, напр. староцерьковнославянськый). Было то продумане і діпломатичне рішення, котре св. братам дозволило проникнути своім христіанськым впливом і засягнути якраз ведучу (руську) силу Праславян, котрій навывше выштыкы Праславяне добрі розуміли.⁷ Тот факт, же старославянському языку розуміли западны Славяне Моравы і Панонії свідчить о великій близкості міджі славянськыма языками в IX і X. сторочах, то значить в тім пізнім цілославянськм періоді. Старославянськый язык, до котрого переложыли св. Кірїл і Мефодій церьковны книги, як і кірліка, котров были написаны, стали ся у выходных Славян, Булгарів, Сербів і Хорватів языком і писмом, котрым в найблизших сторочах были писаны книги набоженського і світського характера.⁸

З моїх мерьковань і выкумів мож сконштатовати, же Русинів характерізує передовшыткым:

- доброта,
- хотіяна быти слободнов особностей і нести відповідность за шыршу родину,
- порозуміння того, чом терьпів Ісус Хрістос, ёго выкупительской задачі і способность на основі того перенести терьпіння і у своім жывоті.

Мілан СЕМАНЧІК, Тренчин
(Закінчяня в далшм числі.)

1 Historia Carpato-Ruthenorum Sacra et Civilis, Michaele Lutskey, V. M. V., Cassovia, 1843, т. 3., § 8, с. 69.

2 На першу був высланный к Арабам до Самары в році 851, на другу був высланный ведно з братом Мефодієм – к Хазарам до Херсону на Крым в році 860, порівнай: Svatí Kacíř, Jindra Jarošová, Radioservis, a. s., Praha, 2000, с. 127, 133, 150.

3 Velkomoravské legendy a povesti, Život Metoda, sv. Gorazd ?, Tatran, Bratislava, 1997, с. 81.

4 Krásnobrodský zborník III. / 1-2, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, Cyrillika je staršia ako glagolika, Rád sv. Bazila Velkého na Slovensku, Prešov, 1998, с. 124-129.

5 Krásnobrodský zborník I/1-2, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, Cyril a Metod boli gréckokatólikmi, Rád sv. Bazila Velkého na Slovensku, Prešov, 1996, с. 55, 85.

6 Krásnobrodský zborník III. / 1-2, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, Cyrillika je staršia ako glagolika, Rád sv. Bazila Velkého na Slovensku, Prešov, 1998, с. 7-13.

7 Krásnobrodský zborník III. / 1-2, o. Gorazd A. Timkovič, OSBM, Cyrillika je staršia ako glagolika : Rád sv. Bazila Velkého na Slovensku, Prešov, 1998, с. 68, 70.

8 Лекции по старославянскому языку, Любов В. Матвеева-Исаева, Учпедгиз, Ленинград, 1958, с. 21.

ПРОГРАМ VI. Біенале лемківской культуры у Криниці

22. мая 2010 – субота

до 12.00 – Приход участників, реґістрація і уквартелёваня гостів – Головный павілон/„Ružalnica Hoľovna“

12.30 – 14.00 – Обід в місцях уквартелёваня

14.00 – Панахіда на цінтеру коло гробу Е. Дровняка (Никифора) ул. Цментарна 1 (Делеґації русиньских організації і колективы в народных кроях)

14.30 – Положеня квіток к помнику Никифора – Булгарі Діетла (дептак) за участі делеґації русиньских організації і їх колективів у народных кроях

15.00 – Отворія выставки русиньских/лемківских малярів, різьбарів і фотографів у галі Головного павілоны

15.00 – Офіцiальне отворія VI. Біенале лемківской культуры в Криниці
1. концерт – Фолклорны колективы з Польска і Словенська – концертна сала в Головнм павілоні

17.30 – 19.30 – Вечера в місцях уквартелёваня

19.30 – 21.30 – 2. концерт – Фолклорны колективы і солісты з Польска, України і Мадарьска – концертна сала в Головнм павілоні
– Переданя Премії Александра Духновіча за русиньску літературу і Премії Антонія Годинокы

22.00 – 24.00 – Бісіда писателів і інших творців у Кавярні „Węgierska Korona“

22.00 – 04.00 – Діскотека про молодых і гостів фолклорных колективів

23. мая 2010 – неділя

8.00 год. – Служба божа – православна церьков, ул. Цментарна 3

8.30 – 11.45 – 4. засіданя Світової рады Русинів – пензійон „Wisła“ (Остатні участниця мають вольный час)

10.00 – 12.00 – Концерт церьковных хорів – концертна сала в Головнм павілоні (орґанізатор іншый, вступ вольный)

12.00 – 14.00 – Діскузія о сучасній лемківській/русиньській культурі (представителі окремых країн СКР)

14.00 – 15.00 – Обід в місцях уквартелёваня

15.30 – Концерт фолклорных колективів і солістів із Сербії, Чеська і Словенська (Румуньска) – Концертна сала в Головнм павілоні

17.30 – Закінчяня програму VI. Біенале лемківской культуры в Криниці

18.00 – Вечера в місцях уквартелёваня і одход участників домів

НАРОДНІ НОВИНКИ

Выдавать Русин і Народны новинкы. Реалізоване з фінанчнов підпоров Міністерства культуры СР – програм Культура народностных меншын 2010. Шефредактор: Мґр. Александр ЗОЗУЛЯК, редакторкы: ПґДр. Кветослава КОПОРОВА, ПґДр. Марія МАЛЬЦОВСКА, языкова редакторка: доц. ПґДр. Анна ПЛІШКОВА, ПґД. Adresa:

Ľudové noviny, Duchnovičovo nám. 1, 081 48 Prešov, SR. Tel.: 051/772 56 29. Реґістрачне ч. EV 327/08, MIČ 49 438. Опублікованы погляды дописователів не мусять быти згодні з поглядами редакції.

Adresa novinok на інтернеті: www.rusynacademy.sk, http://narodny-novyny.presov.sk, E-mail: rusyn@stonline.sk

Rusín a Ľudové noviny
Duchnovičovo nám. 1
081 48 Prešov 1
D+2
VsRP - 664/2003

Platené v hotovosti
080 02 PREŠOV 2